

Etiske dilemmaer og paradokser i sikkerhetsarbeid

Hvordan skape både et trygt regjeringskvartal og samtidig
et åpent og levende byområde.

Frokostmøte 29. mai 2013
Litteraturhuset, Oslo

Bjørn Ivar Kruke

Dagens tekst:

- Forebygging:
 - Regjeringens verdigrunnlag
 - Samfunnssikkerhet
- Tillit og forventninger
- Kunnskap i førkrisefasen
- Risiko – risikomatrise - beslutningsgrunnlag
- Sikkerhet og konkurrerende mål - dilemmaer
- Paradokser i sikkerhetsarbeid

Before

After

Regjeringen og forebygging

- Regjeringens verdigrunnlag (Stortingsproposisjon nr. 1 (2006-2007))
 - Både når det gjelder utilsiktede og tilsiktede hendelser som truer sentrale samfunnsinstitusjoner, vår felles sikkerhet eller den enkeltes trygghetsfølelse, er **forebygging** vår viktigste oppgave.
- Regjeringens arbeid med samfunnssikkerhet (St.meld. 29 (2011-2012)):
 - effektivt **forebygge** og om mulig **forhindre** hendelser som kan true liv, helse, viktige verdier og **myndighetsfunksjoner** og andre **kritiske samfunnsfunksjoner**
 - effektiv beredskap og operativ evne og kapasitet til å håndtere alvorlig kriminalitet, kriser og ulykker
 - sikre en god **læring** på grunnlag av hendelser og øvelser

Samfunnssikkerhet – en definisjon:

"Den evne samfunnet som sådan har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger."

(Stortingsmelding nr. 17 (2001-2002))

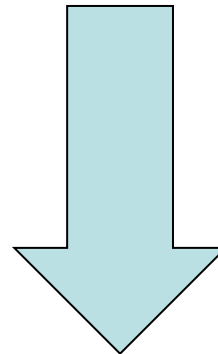
Samfunnssikkerhet: sentrale tema

- Ekstraordinære påkjenninger og tap: Hendelser som samfunnet ikke kan håndtere ved hjelp av ordinære rutiner.
- Kompleksitet og gjensidig avhengighet: Hendelser eller **forebygging av hendelser** i teknologiske og sosiale systemer med sterk gjensidig avhengighet.
- Tillit til vitale samfunnsfunksjoner: Hendelser eller **forebygging av hendelser** som undergraver tilliten til at samfunnets institusjoner ivaretar den individuelle og kollektive tryggheten.

(Kruke, Olsen og Hovden, 2005)

Tillit og forventninger

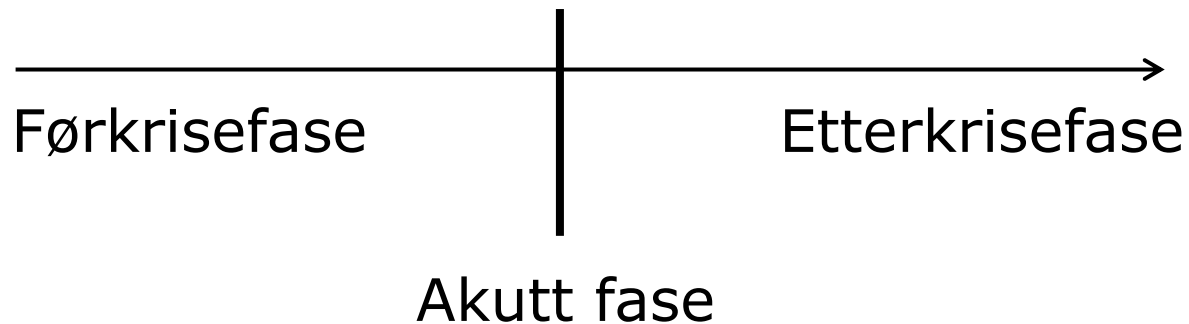
- Nordmenn er det folket i Europa som har høyest tillit til sine myndigheter
- Myndighetenes beredskapsarbeid (forebygging og forberedelse) påvirker befolkningens tillit.
- Befolkningens forventninger blir et nøkkelord for myndighetene!

22. juli skal aldri skje igjen!

Kunnskap i de ulike fasene!

Hva slags kunnskap har vi i førkrisefasen?

Risiko

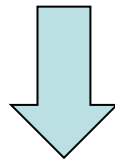
- Risiko handler om usikkerhet i forhold til sannsynlighet og konsekvens av en hendelse
- Risikofastsetting → skyte på bevegelig mål:
 - Dynamisk risikobilde
 - Sannsynlighet varierer og endres – det samme gjør konsekvens
- Risiko handler om fremtiden og derfor om grader av usikkerhet
- Risiko kan uttrykkes i en risikomatrise

Hva kan en risikomastrise gi oss?

		Konsekvens			
		Liten	Middels	Stor	Meget stor
Sannsynlighet	Hendelse				
	Svært sannsynlig				
	Meget sannsynlig				
	Sannsynlig				
	Lite sannsynlig				

Grønn: akseptabel/Gul: tolerabel (ALARP: grep bør gjøres)/ Rød: uakseptabel

- Hvor plasserer vi risiko for terroranslag?

- Risiko bør også uttrykkes i forhold til worst-case

Sikkerhet og konkurrerende mål

- Dilemma mellom sikkerhet og frihet:
 - Absolutt sikkerhet gir ingen frihet, mens absolutt frihet gir svært liten sikkerhet
 - Hvor trekker vi streken i forhold til sikkerhetsarbeid?

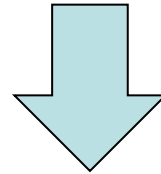

UN Compound Khartoum

- Dilemma mellom sikkerhet og økonomi:
 - Sikkerhet må alltid balanseres opp mot økonomi – vi får den sikkerhet og beredskap vi er villige til å betale for
- De konkurrerende mål medfører behov for **verdivalg**

Paradoks: den truende tryggheten

- Den truende tryggheten - Illusjonen av sikkerhet:
 - Langvarig følelse av sikkerhet gir redusert oppmerksomhet og derigjennom økt sårbarhet
(Kruke, Olsen og Hovden, 2005)

Fortløpende kartlegging av dynamisk risikobilde

Implementeringskraft:

- Forsterke sikkerhetstiltakene
- Redusere sikkerhetstiltakene (datostempling)

Oppsummert:

- Samfunnssikkerhet gir føringer for forebygging og forberedelse
- Befolkningens tillit er et mål på om vi lykkes med forebygging og forberedelse
- Få terrorhendelser medfører at vi må tenke annerledes i forhold til risiko
- Sikkerhetsarbeid innebærer en del dilemmaer og paradokser og derigjennom verdivalg
- Dynamisk risikobilde medfører behov for dynamisk sikkerhetsarbeid og implementeringskraft av nødvendige tiltak

University of
Stavanger

Bjørn Ivar Kruke
Førsteamanuensis
Risikostyring og samfunnssikkerhet
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Stavanger

bjorn.i.kruke@uis.no

51831548

90056364

<http://seros.uis.no>